

**ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗВІДКИ
З ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І
ПРАВОНАВСТВА**

Випуск 5

ЯШИН В.О.,
старший викладач

ПРИКРИЙ ПРИКЛАД НЕКОРЕКТНОЇ ДЕФІНІЦІЇ ПРАВОВИХ ПОНЯТЬ

Правники-практики, викладачі права, всі, хто має відношення до правової науки, добре знають важливе правило: дефініція (визначення) правових понять повинна бути максимально коректною і не допускати жодних подвійних тлумачень. Тлумачення і розуміння закону може бути лише однаковим, оскільки в протилежному випадку, власне, існування закону втрачає сенс. Для однакового ж тлумачення норм права необхідна єдність щодо дефініцій правових понять: адже характер дефініції визначає і характер тлумачення і розуміння поняття, відтак – норми права, відтак – її застосування, правозастосовчої практики, що безпосередньо пов'язане із реалізацією громадянами прав і свобод, дотриманням в державі режиму законності, забезпечення демократії і принципів конституційного ладу.

Формування навичок правомірної поведінки у шкільної і студентської молоді неможливо без достатнього і належного розуміння нею сутності основних правових понять. Оскільки формування таких навичок відбувається в процесі правового виховання та, в основному, навчання права, то логічно уявити, що застосовувані в цьому випадку правові поняття повинні мати, якщо і, в деяких випадках, адаптовану, але абсолютно коректну форму.

Саме задля реалізації мети «надати реальну допомогу учням в опануванні або закріпленні правових знань» з основ теорії держави і права» реалізується вже сьоме (!) видання «Основ правознавства у визначеннях, таблицях і схемах» Віктора Васильовича Нартова [1], рекомендоване МОНУ, лист №919 від 01.07.1998р. Видання відоме, слід сказати, дуже корисне, необхідне і ефективне для навчання. Але прикро, що і в сьомому виданні зустрічаються суттєві помилки саме у дефініціях правових понять, що є ще більш прикрим, якщо зважити на те, що рецензентом видання є кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства ХДУ «Народна Українська Академія» Н.А. Торопова.

Так, на стор. 9, в розділі «Форми держави» автор пише: «державний (політичний) режим (*методи і способи* здійснення державної влади і управління)». Але ж «метод» це грецьке слово, яке українською і означає «*спосіб*», тому коректно було б «*методи і засоби*», але аж ніяк не «способи».

Там же автор поділяє державний режим на *демократичний і антидемократичний*, відносячи до останнього авторитарний і тоталітарний. Але ж приставка «анти» протиставна, а авторитарний режим чи навряд можна віднести до *антидемократичних*, скоріше до *недемократичних*, адже при авторитаризмі демократія існує, просто вона *суттєво обмежена*, в той час як в тоталітарній державі демократії не існує в принципі.

Якщо погодитись з визначенням поняття «антидемократичний» в розумінні автора рецензованого видання, то до таких держав ми зможемо віднести, хіба що, Північну Корею, М'янму, можливо, Кубу. Решта держав попадає в групу «демократичних». Але ж це і Норвегія, і США, і Росія, і Іран, і ФРН і Гондурас, і Китай. Чи всі вони демократичні? Так, в Ірані, існують, хо-

ча і суттєво обмежуються в можливостях, засоби масової інформації, які критикують політику влади, існує система виборів, та й сам «духовний лідер» обирається за встановленою процедурою. Або, Росія, при всьому її активному падінні до глибин авторитаризму, вона не є антидемократичною державою, на щастя поки, але ж, на жаль, не є і демократичною. Прикладів можна навести багато, та всі вони свідчать про невідповідність запропонованого автором поділу і визначень.

На стор. 11 автор наводить власне (?) визначення поняття «право», стверджуючи, що це – «регулятор *громадських* (???) відносин, *сукупність* загальнообов'язкових *норм і правил* поведінки». Але право ніколи не регулювало *громадські* відносини, оскільки в *громаді* виникають *громадські* відносини, а *суспільні* відносини виникають у *суспільстві*. Більше того, *громадські* відносини регулюються *іншими соціальними нормами* і аж ніяк не нормами права, а от *суспільні* – виключно *нормами права*. По-друге, право не є *сукупність*, право є *система!!!* Система, тобто правові норми взаємопов'язані і взаємозалежні і діють залежно, а сукупність – це певна кількість незалежних і тому несистемних норм. Доречно нагадати, що саме відсутність *системи*, а наявність *сукупності* правових норм в Польщі (а до того в Литві) XVIII сторіччя і стали однією з причин припинення існування польської держави.

Нарешті, слід зауважити, що «норма» і «правило» є одне й те ж, але в першому випадку – латиною, в другому – українською, тому право не може бути «сукупністю норм і правил».

На стор. 13 автор у визначенні поняття «норми права» пише, що це «встановлені державою *загальні* правила поведінки». В той час, як норми права – це *загальнообов'язкові* правила поведінки. Різниця не те, що суттєва, – вона принципова! Достатньо зазирнути в будь-який юридичний словник, щоби переконатися в цьому.

Нижче, на тій же сторінці, автор продовжує, характеризуючи структуру правової норми: «диспозиція містить владне розпорядження щодо поведінки за наявності передбачених гіпотезою умов». А якщо норма не містить гіпотези, що тоді? Вона не діє?

На стор. 17, визначаючи види правопорушень, автор поділяє їх на *«правопорушення»* і *«злочини»*. По-перше, поділ *правопорушень на правопорушення* взагалі є новим словом в юриспруденції. По-друге, навіть шкільний підручник роз'яснить, що правопорушення поділяються на *проступки і злочини*. При чому, автор виділяє, мабуть, одному йому відому групу так званих, цивільних правопорушень. Це також – прорив в юридичній науці.

Слід нагадати автору, що методом регулювання цивільного права є, як відомо, *диспозитивний, тобто, можливість суб'єкта правовідносин діяти на свій власний розсуд*. Більше того, цивільне право відноситься до сфери дії приватного права. При чому тут правопорушення і застосування відповідальності у виді державного примусу? Адже юридична відповідальність застосовується за суспільно небезпечну або суспільно шкідливу поведінку. Яка шкідлива чи небезпечна поведінка може бути у *встановлених, дозволених і гарантованих державою межах поведінки*? За логікою автора, слід визнати наявність суспільно небезпечного цивільного правочину, чи не так?

Цікаво, куди дивився і що рецензував рецензент?

На стор.21 серія юридичних новацій продовжується. Так, визначаючи *види юридичної відповідальності*, автор констатує наявність конституційної відповідальності, що настає *«за порушення конституційних норм тощо»*. По-перше, як розуміти «тощо»? Як те, що конституційна відповідальність настає не тільки за порушення конституційних норм? Але це абсурд. По-друге, конституційна відповідальність – це *особливий вид відповідальності без вини*, як-от: відставка уряду, відставка голови уряду: вини немає. А уряд позбавлений повноважень, міністри звільнені з посад. Причини – суто політичні. За дійсне ж порушення конституційних норм встановлена *кримінальна відповідальність*, але ніяк не конституційна. По-третє, що є порушенням конституційних норм? Наприклад, стаття 47 гарантує кожному право на житло. А якщо у когось немає житла, то це порушення чи не порушення конституційних норм? Отже, те ж саме питання: куди дивився рецензент?

На стор.30 автор чомусь відносить *Збройні Сили України* (!), та нотаріат до «судових, правоохоронних та контрольно-

наглядових органів», при цьому на стор. 45 абсолютно вірно вказуючи, що Збройні Сили – це «державна військова структура, призначена для збройного захисту...etc», а на стор. 47 -- визначення нотаріату: «система органів та посадових осіб, на яких покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти». І де тут написано, що це – правоохоронні чи судові органи?

На стор. 59 автор наводить таке визначення правочину «дія особи, спрямована на **придбання**, зміну та припинення цивільних прав та обов'язків». В той час, як стаття 202 (1) Цивільного кодексу України визначає правочин, як дію особи, спрямовану на **набуття**, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Чому було б не заглянути в закон? Автор тепер просто викривляє зміст існуючих нормативно-правових актів. Там же автор застосовує до правочинів дієслово «відбувається», в той час, як правочин – це **дія** особи, обумовлена її волею, і він може лише **вчинюватись**, як і передбачено ст.202 (3), наприклад, а **відбуваються** лише **події**, які не залежать від волі особи. Далі, на тій же сторінці, автор пише: «одностороння **правова дія** може створювати обов'язки лише для особи, що її **здійснила**», по-своєму трактуючи, очевидно текст абзацу 3, статті 202(3) ЦКУ: «односторонній **правочин** може створювати обов'язки лише для особи, що його **вчинила**».

Видання містить ще достатню кількість помилок і нісенітниць, аналізувати які в рамках цієї статті ми не маємо можливості. Прикро, що сім видань поряд ці вади не усуваються а рецензенти продовжують позитивно оцінювати нісенітничі. Сподіваємось, у восьмому виданні, нарешті, автор і видавництво врахують цю критику.

Література

1. Нартов В.В. Основи правознавства у визначеннях, таблицях і схемах. – 7-е вид., випр. – Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2007. – 96 с.